

УДК 37.091.26:[340.1:[378.22:61]-043.83

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДИЦИНИ

Наталія Шульга

Донецький національний медичний університет

Анотація:

Стаття присвячена експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини. Сформованість правової культури майбутніх магістрів медицини досліджено окремо за кожним із визначених у структурно-функціональній моделі критеріїв: особистісно-аксіологічним; пізнавально-оперативним; оцінювальним. Здійснено опис методики впровадження структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини. Педагогічний експеримент охоплював чотири етапи науково-педагогічного пошуку: пошуково-теоретичний, констатувальний, формувальний, узагальнювально-підсумковий, які визначалися певними завданнями, відповідними формами і методами організації. Наукові розвідки здійснювалися поступово й паралельно, доповнюючи одна одну. У процесі експериментального дослідження було сформовано контрольну та експериментальну групи. На констатувальному етапі експерименту виконано діагностику вихідних рівнів сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини, з'ясовано початковий стан досліджуваної системи, рівень знань і вмінь майбутніх магістрів; схарактеризовано початкові умови, у яких проводився експеримент, початковий стан учасників педагогічного впливу. Запропоновані авторські методи формування правової культури було впроваджено в процес запланованих лекційних, семінарських та практичних занять майбутніх магістрів медицини. На формувальному етапі експерименту проаналізовано узагальнені дані щодо сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини. Авторські методи довели свою дієвість та позитивно вплинули на процес формування правової культури майбутніх магістрів медицини. За допомогою математичних методів підтверджено ефективність структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини.

Ключові слова:

експериментальна перевірка; правова культура; магістр медицини; педагогічні умови; структурно-функціональна модель.

Анотация:

Шульга Наталья. Экспериментальная проверка структурно-функциональной модели формирования правовой культуры будущих магистров медицины. Статья посвящена экспериментальной проверке эффективности педагогических условий и структурно-функциональной модели формирования правовой культуры будущих магистров медицины. Сформированность правовой культуры будущих магистров медицины была исследована отдельно по каждому из выделенных в структурно-функциональной модели критериев: личностно-аксиологическому; познавательно-оперативному; оценочному. Приведено описание методики внедрения структурно-функциональной модели формирования правовой культуры будущих магистров медицины. Педагогический эксперимент охватывал четыре этапа научно-педагогического поиска: поисково-теоретический, констатирующий, формирующий, обобщающе-итоговый, которые были обусловлены определенными заданиями, соответствующими формами и методами организации. Научные исследования проводились постепенно и параллельно, дополняя друг друга. В процессе экспериментального исследования были сформированы контрольная и экспериментальная группы. На констатирующем этапе эксперимента выполнена диагностика начальных уровней сформированности правовой культуры у будущих магистров медицины, выяснено исходное состояние исследуемой системы, уровень знаний и умений будущих магистров; охарактеризованы исходные условия, в которых проводился эксперимент, исходное состояние участников педагогического влияния. Предложенные авторские методы формирования правовой культуры были использованы в процессе запланированных лекций, семинарских и практических занятий будущих магистров медицины. На формирующем этапе эксперимента проанализированы обобщенные данные относительно сформированности правовой культуры будущих магистров медицины. Авторские методы доказали свою действенность и позитивно повлияли на процесс формирования правовой культуры будущих магистров медицины. С помощью математических методов подтверждена эффективность структурно-функциональной модели формирования правовой культуры будущих магистров медицины.

Ключевые слова:

экспериментальная проверка; правовая культура; магістр медицини; педагогические условия; структурно-функциональная модель.

Resume:

Shulha Nataliia. Experimental study of the structural-functional model of legal culture formation of future masters of medicine.

The article is devoted to the experimental verification of the effectiveness of pedagogical conditions and the structural-functional model of the formation of the legal culture of future masters of medicine. The formation of the legal culture of future masters of medicine has been studied separately for each of the criteria defined in the structural-functional model: personal-axiological; cognitive-operational; evaluative. The method of introduction of structural-functional model of formation of legal culture of future masters of medicine is described. The experimental study was conducted during four stages of scientific and pedagogical search - theoretical, ascertaining, formative, generalizing, which were determined by certain tasks, appropriate forms and methods of organization. Scientific methods were implemented gradually and complemented each other. In the process of experimental study, control and experimental groups were formed. At the ascertaining stage of the experiment the diagnostics of the initial levels of formation of the legal culture of future masters of medicine was performed, the initial state of the studied groups, the level of knowledge and skills of future masters were clarified; the initial conditions in which the experiment was conducted, the initial state of the participants of pedagogical influence was characterized. The proposed author's methods of forming legal culture were introduced in the process of lectures, seminars and practical classes of future masters of medicine. At the formative stage of the experiment, generalized data on the formation of the legal culture of future masters of medicine were analyzed. Author's methods have proved their effectiveness and contributed to positive changes in the process of forming the legal culture of future masters of medicine. With the help of mathematical methods, the efficiency of the structural-functional model of formation of legal culture of future masters of medicine was confirmed.

Key words:

experimental verification; legal culture; master of medicine; pedagogical conditions; structural-functional model.

Постановка проблеми. Упровадження майбутніх фахівців медичної галузі уможливило методики формування правової культури засвоєння ними теоретичних знань правознавчих

дисциплін, забезпечує розвиток умінь загального та професійного медичного права, розвиває інтерес до правових знань та формує потребу в підвищенні їх рівня, дає розуміння цінності права і його настанов, формує внутрішній характер мотивації до здійснення правової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі наукового пошуку складено план і розроблено програму експерименту, визначено показники, критерії та рівні сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини; відповідно до рівнів навчальних досягнень обрано шкалу оцінювання; створено необхідне методичне забезпечення експериментальної роботи.

Авторська методика формування правової культури майбутніх фахівців медичної галузі передбачає чотири послідовні етапи – *мотиваційно-діагностичний, практичний, креативний і рефлексивний*, які циклічно повторюються під час вивчення тем із загального та професійного медичного права в межах дисциплін «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині». Тривалість навчання та методика викладання є різними й залежать від етапів вивчення теми, її особливостей і змістового компонента. Завершальним етапом у процесі реалізації комплексу завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, є експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення результатів експериментальної роботи, спрямованої на перевірку ефективності структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження теоретичних і методичних засад формування правової культури майбутніх фахівців медичної галузі було проведено впродовж 2017–2020 рр. З огляду на це, педагогічний експеримент охоплював чотири етапи науково-педагогічних пошуків, які визначалися певними завданнями, відповідними формами і методами організації. Наукові розвідки здійснювались поступово й паралельно, доповнюючи одна одну.

На першому, *пошуково-теоретичному етапі* (2017–2018) здійснено ґрунтовний аналіз філософської, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури, періодичних науково-методичних видань і матеріалів науково-практичних конференцій, симпозіумів, семінарів

для визначення й формування методологічних засад правової культури майбутніх магістрів медицини; вивчено досвід професійної підготовки майбутніх магістрів медицини в нашій країні, проаналізовано навчальні плани, схарактеризовано програми таких дисциплін, як «Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки», «Соціальна медицина, громадське здоров'я», «Судова медицина. Медичне право України», «Охорона праці в галузі», «Деонтологія в медицині», де визначено місце правової підготовки в системі закладів медичної вищої освіти; розкрито сучасні проблеми, що виникають між вимогами суспільства до професійної діяльності медичних фахівців і практичною підготовкою студентів цього напрямку; науково обґрунтовано категорійно-понятійний апарат дослідження; здійснено теоретико-методологічний аналіз педагогічних підходів до фундаменталізації навчання як інноваційного процесу професійної підготовки медичних фахівців у ЗВО й окреслено напрями її реалізації в підготовці магістрів медицини; схарактеризовано засоби інноваційних технологій, якими варто послуговуватися в процесі професійної підготовки медичних фахівців; окреслено концептуальні підходи до правознавчої підготовки майбутніх магістрів медицини; уточнено та конкретизовано гіпотезу дослідження, підтверджено її актуальність; визначено експериментальну базу дослідження та орієнтовну тривалість проведення експериментальних пошуків.

На другому, *констатувальному етапі* (2018–2019) наукового дослідження зібрано та проаналізовано необхідну емпіричну інформацію; здійснено розробку та апробацію інструментарію наукового дослідження (визначено критерії та розроблено показники оцінювання формування правової культури майбутніх магістрів медицини), що дало змогу виявити та зафіксувати відповідний рівень наявності, а отже, розвитку та сформованості тих знань, умінь, особистісних якостей, здатностей, які ефективно формуватимуться у суб'єктів дослідження в експериментальній роботі надалі; створено базу оціночних показників для визначення рівнів сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини; визначено стан сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини й на цій основі уточнено орієнтації використовуваних засобів, методів, форм професійної підготовки, шляхом проведення пробних експериментальних та відкритих занять; окреслено структуру правової культури майбутніх магістрів медицини; сформульовано педагогічні умови й розроблено структурно-функціональну модель формування правової культури майбутніх магістрів

медицини, що є дієвим інструментом для здійснення професійної підготовки з правових дисциплін у закладах вищої медичної освіти.

Третій, *формувальний етап* (вересень 2019 р. – червень 2020 р.) передбачав реалізацію структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини, за якою здійснювалася експериментальна перевірка гіпотези, концептуальних положень, дієвості моделі загалом.

На четвертому, *узагальнювально-підсумковому етапі* (друге півріччя 2020 р.) проаналізовано і систематизовано результати експериментального дослідження, здійснено порівняльну перевірку результатів констатувального та контрольного зрізів експерименту; узагальнено результати вивчення динаміки формування правової культури майбутніх магістрів медицини; сформульовано основні висновки та надано рекомендації щодо впровадження результатів педагогічного експерименту в процес професійної підготовки майбутніх магістрів медицини у ЗВО; окреслено перспективи подальших наукових розвідок з порушеної проблеми; оформлено текст наукового дослідження.

Отже, дослідно-експериментальна робота на всіх етапах експериментального дослідження

спрямовувалася на виконання головного завдання – формування правової культури майбутніх магістрів медицини.

Для проведення експериментального дослідження (2017–2020) з майбутніх магістрів медицини сформовано контрольну групу (КГ) – 211 осіб та експериментальну (ЕГ) – 218 осіб.

З метою вивчення динаміки показників розроблених критеріїв в експериментальній та контрольній групах за допомогою однакових методів проведено два зрізи: перший – на констатувальному етапі експерименту, другий – на контрольному.

В експериментальній групі роботу було проведено відповідно до розроблених педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини. У контрольній групі магістранти навчалися за традиційною схемою. Перевірка якісної однорідності досліджуваних груп здійснювалась за допомогою критерію Вілкоксона, перевірка однорідності дисперсій – за критерієм Фішера–Снедекора, порівняння середніх вибірових – за критерієм Стюдента (Гмурман, 1979). Нижче наведено узагальнені дані щодо формування правової культури майбутніх магістрів медицини на констатувальному етапі експерименту (див. табл. 1).

Таблиця 1

Узагальнені дані щодо рівнів сформованості правової культури у майбутніх магістрів медицини в КГ та ЕГ на констатувальному етапі експерименту (у %)

Критерій \ Рівень	Група	Низький	Середній	Високий
Особистісно-аксіологічний	КГ	31,8	58,3	9,9
	ЕГ	32,6	58,7	8,7
Пізнавально-оперативний	КГ	29,4	61,6	9,0
	ЕГ	28,0	61,9	10,1
Оцінювальний	КГ	29,4	59,2	11,4
	ЕГ	28,4	60,1	11,5
Усього	КГ	30,3	59,7	10,0
	ЕГ	29,8	60,1	10,1

На цьому етапі експерименту досліджувані групи виявились якісно однорідними за сформованістю правової культури за всіма критеріями. Кількісні показники в цих групах суттєво не відрізняються. Отже, перед початком формувального етапу експерименту дотримано принципу однаковості кількісних і якісних показників досліджуваних груп, що запобігає отриманню спотворених результатів та забезпечує об'єктивність сформульованих висновків.

Для аналізу результатів формувального етапу експерименту використано таку саму схему, що й для констатувального. Отримані на цьому етапі емпіричні дані попередньо опрацьовані й систематизовані в одній таблиці (див. табл. 2).

Розподіл рівнів сформованості правової культури майбутніх магістрів медицини в ЕГ до та після формувального етапу експерименту (узагальнені показники) відображено на діаграмах (рис. 1).

Після формувального етапу експерименту в експериментальній групі кількість респондентів із високим і середнім рівнями сформованості правової культури збільшилася на 15,1% та на 2,8% відповідно, а з низьким рівнем – зменшилася на 17,9%. Група суттєво зросла якісно, а її кількісні показники після експерименту значно перевищують відповідні показники до його початку.

Результати порівняльного аналізу показників сформованості правової культури у майбутніх магістрів медицини в КГ і ЕГ (за критеріями) та

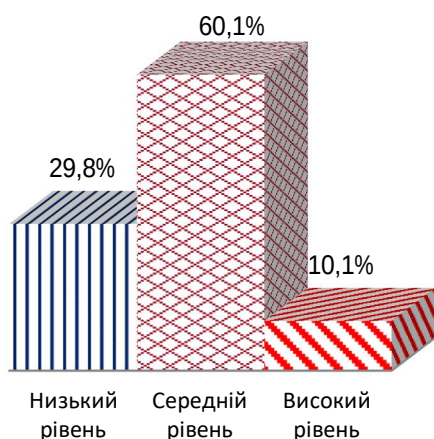
узагальнені показники до та після формуального етапу експерименту вміщено в таблиці 3.

Таблиця 2

Узагальнені дані щодо рівнів сформованості правової культури у майбутніх магістрів медицини в КГ та ЕГ після формуального етапу експерименту (у %)

Рівень Критерій	Група	Низький	Середній	Високий
Особистісно-аксіологічний	КГ	27,5	60,2	12,3
	ЕГ	13,3	61,5	25,2
Пізнавально-оперативний	КГ	27,0	62,6	10,4
	ЕГ	11,5	64,7	23,9
Оцінювальний	КГ	28,0	60,2	11,8
	ЕГ	10,6	62,8	26,6
Усього	КГ	27,5	61,1	11,4
	ЕГ	11,9	62,9	25,2

ЕГ
до експерименту

ЕГ
після експерименту

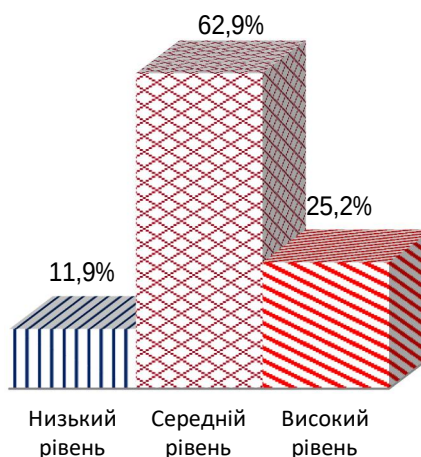

Рис. 1. Діаграми рівнів сформованості правової культури у майбутніх магістрів медицини в ЕГ до та після формуального етапу експерименту (узагальнені показники, у %)

Таблиця 3

Порівняльний аналіз показників сформованості правової культури у майбутніх магістрів медицини в КГ і ЕГ (за критеріями) та узагальнені показники до та після формуального етапу експерименту, у %

Група	Рівень	До експерименту	Після експерименту	Динаміка	W– критерій		T– критерій	
					W_{emp}	Критичні точки	T_{emp}	$t_{кр}$
Особистісно-аксеологічний критерій								
КГ $n_1 = 211$	Низький	31,8	27,5	−4,3	43411,5	42170–47083	1,11	1,96
	Середній	58,3	60,2	+1,9				
	Високий	9,9	12,3	+2,4				
ЕГ $n_2 = 218$	Низький	32,6	13,3	−19,3	40808	45054–50212	6,14	
	Середній	58,7	61,5	+2,8				
	Високий	8,7	25,2	+16,5				

Група	Рівень	До експерименту	Після експерименту	Динаміка	W– критерій		T– критерій	
					W_{emp}	Критичні точки	T_{emp}	$t_{кр}$
Пізнавально-оперативний критерій								
КГ $n_1 = 211$	Низький	29,4	27,0	–2,4	43923	42170–47083	0,65	1,96
	Середній	61,6	62,6	+1,0				
	Високий	9,0	10,4	+1,4				
ЕГ $n_2 = 218$	Низький	28,0	11,5	–16,5	41750	45054–50212	5,39	
	Середній	61,9	64,7	+2,8				
	Високий	10,1	23,8	+13,7				
Оцінювальний критерій								
КГ $n_1 = 211$	Низький	29,4	28,0	–1,4	44271,5	42170–47083	0,34	1,96
	Середній	59,2	60,2	+1,0				
	Високий	11,4	11,8	+0,4				
ЕГ $n_2 = 218$	Низький	28,4	10,6	–17,8	41295,5	45054–50212	5,73	
	Середній	60,1	62,8	+2,7				
	Високий	11,5	26,6	+15,1				
Узагальнені показники								
КГ $n_1 = 211$	Низький	30,3	27,5	–2,8	43836	42170–47083	0,73	1,96
	Середній	59,7	61,1	+1,4				
	Високий	10,0	11,4	+1,4				
ЕГ $n_2 = 218$	Низький	29,8	11,9	–17,9	41286,5	45054–50212	5,89	
	Середній	60,1	62,9	+2,8				
	Високий	10,1	25,2	+15,1				

Висновки. Отже, процес формування правової культури майбутніх магістрів медицини охоплював чотири етапи: пошуково-теоретичний, констатувальний, формувальний, узагальнювально-підсумковий. Запропоновані авторські методи формування правової культури впроваджено в процес запланованих лекцій, семінарських і практичних занять майбутніх магістрів медицини. Ці методи довели свою дієвість і позитивно вплинули на процес формування правової культури майбутніх магістрів медицини. Після формувального етапу експерименту в експериментальній групі зросла кількість респондентів із високим (на 15,1%) і середнім (на 2,8%) рівнями сформованості

правової культури. Водночас зменшилася на 17,9% кількість учасників цієї групи, у яких було виявлено низький рівень. Група суттєво зросла якісно, а її кількісні показники після експерименту значно перевищують відповідні показники до експерименту.

Як переконаємося, після формувального етапу експерименту відбулися позитивні зміни в обох досліджуваних групах. У контрольній групі ці зміни виявилися незначними, а в експериментальній – сприяли істотному підвищенню якісного рівня групи. Це підтверджує ефективність розробленої структурно-функціональної моделі формування правової культури майбутніх магістрів медицини.

Список використаних джерел

Гмурман, В. Е. (1979). Руководство к решению задач по теории вероятностей и математической статистике. Москва: Высшая школа. 400 с.

Відомості про автора:

Шульга Наталія Володимирівна
shulga.natasha13@gmail.com

Донецький національний медичний університет,
вул. Вел. Перспективна, 1,
м. Кропивницький, 25006, Україна

doi: 10.33842/22195203/2021/26/201/205

Матеріал надійшов до редакції 04. 05. 2021 р.
Прийнято до друку 31. 05. 2021 р.

References

Gmurman, V. (1979). A Guide to Problem Solving in Probability Theory and Mathematical Statistics. Moscow: Vyschaia shkola. 400 p. [in Russian]

Information about the author:

Shulha Nataliia Volodymyrivna
shulga.natasha13@gmail.com

Donetsk National Medical University,
Vel. Perspektyvna Str. 1,
Kropyvnytskyi, 25006, Ukraine

doi: 10.33842/22195203/2021/26/201/205

Received at the editorial office 04. 05. 2021.
Accepted for publishing 31. 05. 2021.